

ƏDƏBİYYATŞÜNASLIQ

<https://doi.org/10.62837/2025.1.341>

GÜNEL QULİYEVA

*AMEA Məhəmməd Füzuli adına
Əlyazmalar İnstitutunun dissertantı
gunelramizqizi90@gmail.com*

SEYİD ƏZİM ŞİRVANININ MƏHƏMMƏDHÜSEYN ŞƏHRİYAR YARADICILIĞINA TƏSİRİ XÜLASƏ

Yaradıcılığının məhsuldar dövrü XX əsrin ikinci yarısına düşən böyük Azərbaycan şairi Məhəmmədhüseyn Şəhriyar nə qədər yenilikçi olsa da, bir o qədər də klassik poeziyaya, ənənəvi şeirin forma və strukturuna, obrazlar sisteminə bağlı olmuşdur. Onun qəzəllərində Hafız və Sədi lirizmi, qəsidələrində Xaqani, Nizami əzəməti, təmsil və satirik şeirlərində Qasım bəy Zakir sarkazmı, Mirzə Ələkbər Sabir kinayəsi açıq aydın özünü büruzə verir. Şəhriyar yaradıcılığına güclü təsir edən, xüsusilə də, onun türkcə yazdığı qəzəllərinin daxili strukturunun, məzmunun formalaşmasında, obrazlar sisteminin yaradılmasında mühüm rol oynayan şairlərdən biri də Seyid Əzim Şirvani olmuşdur. Seyid Əzimin Şəhriyar yaradıcılığına təsiri şairin klassik irsə və ədəbi ənənəyə münasibəti müstəvisində araşdırılmış, bu təsirin həm forma, həm də məzmun xüsusiyyətləri öyrənilmişdir.

Açar sözlər: Seyid Əzim Şirvani, Məhəmmədhüseyn Şəhriyar, klassik poeziya, qəzəl, şeir

Bəri başdan qeyd edək ki, əksər müəlliflər Şəhriyarda Seyid Əzim Şirvani yaradıcılığına marağın şairin anası Kövkəb tərəfindən yaradıldığını bildirirlər. Bu qadın həqiqətən də xalq yaradıcılığını və klassik irsimizi kifayət qədər dərinləndirən bilmiş, onu öz övladına ötürmüşdür. Şair “Ey vay mädərəm” adlı şeirində yazır:

او زنده است در غم و شعر و خیال من

[5, s.866] میراث شاعرانه من هر چه هست از اوست

(O, mənim qənimdə, şeirimdə, xəyalımda diridir,

Mənim şairanə mirasımda nə varsa hamısı ondan gəlib).

Şair həmin şeirində “şeir və nəğmənin anası tərəfindən gülə-gülə onun qəlbinə qoyulduğunu, ana ruhunun sevgisi ilə ona keçdiyini və bu eşqdən onun özü üçün aləm yaratdığını” vurğulamışdır. Şəhriyar yazır: “Anam ruhən şair idi və mən şeir yazmağı ondan irs götürmüşəm. Türkcə çoxlu şeir qoşmuşam. Məsələn, “Getmə, tərsa balası...”, “Yalan dünya”, bu iki şeirin adını ilk dəfə anamın dilindən eşitdim, sonra nəzmə gətirdim” [7].

Şairin eşqdən özü üçün yaratdığı aləmi iki yerə-məcəzi eşq və həqiqi eşq aləminə bölən doktor Məryəm Müşərrəf birincini ikincinin müqəddiməsi hesab edir. Şəhriyar sonralar öz xatirələrində yazacaqdı ki, 15 yaşımda giriftar olduğum atəşin eşq mənim pak qalmağıma səbəb oldu. [4, s.263, 362]

Akademik Bəkir Nəbiyev də Şəhriyarın türkcə şeirləri haqqında yazdığı “Kəlamın vüsəti” adlı məqaləsində qeyd edir ki, “onun (şairin anasının) Azərbaycan şifahi xalq yaradıcılığından və klassik irsimizdən, xüsusən, S.Ə.Şirvaninin qəzəllərindən oxuduğu bəzi nümunələri Şəhriyar yetkin çağlarında belə xatırlamışdır”. [1,s.4] Deyilənə görə, “şairin anası Seyid Əzim Şirvaninin heyranı olduğu üçün oğlunda da bu şairə sevgi aşılarmışdı, yəqin elə buna görə də Şəhriyar yaradıcılığında Seyid Əzim Şirvanidən təsirlənmələr, onun qəzəllərinə nəzirələr çoxdur” Ola bilsin ki, Şəhriyarın Seyid Əzim Şirvani sevgisində anasının böyük rolu olub, amma onu da qeyd etməliyik ki, şair fars və Azərbaycan dilində yazılmış klassik və müasir poeziyanın dərin bilicisi olmuş, yeri gəldikcə onlar haqqında biliklərini oxucularla da bölmüşdür. Şairin farsca yazdığı “Mənzumeyi-bolənd dər zekre-məfəxer ədəb və honər” (Görkəmli ədəbiyyat və sənət adamlarının xatirəsinə yazılmış uca mənzumə) adlı məsnəvisində yüzə qədər söz-sənət adamının adı çəkilir və onların hər birinin yaradıcılığı və şəxsiyyəti bir-iki beyt çərçivəsində kifayət qədər dərinlən xarakterizə olunur. Bu da şairin ədəbiyyat sahəsində ensiklopedik biliyə malik olduğunu, dövrün ədəbi proses və cərəyanlarını dərinlən mənimsədiyini göstərir. Yeri gəlmişkən, həmin məsnəvidə Seyid Əzim Şirvaninin də adı çəkilmişdir:

طبيب و سيد و طاهر به وجد می آیند

ولی هنوز ز صایب حریم می پابند [5, s.713]

(Təbib, Seyyid və Tahir vəcdə gəlirlər.

Lakin hələ də Saibin müqəddəs məkanı ətrafında keşik çəkirlər).

Şəhriyar bəzən Seyid Əzim Şirvaninin hər hansı şeirindən təsirlənərək ona nəzirə yazır, bəzən ayrı-ayrı misra və beytlərindən, yaxud bir obraz və ya qafiyəsindən ilhama gələrək tamamilə yeni və orijinal poetik nümunə yaradır. Onun belə şeirlərindən biri də “Getmə, tərsə balası...” adlı qəzəlidir. Qeyd edək ki, bu qəzəlin Seyid Əzim Şirvanidən iqtibas edilməsi haqqında mülahizələr çoxdan ortalıqda olmasına baxmayaraq, bəzi müəlliflər onu yenə də polemika müstəvisinə çəkirlər. Bunun əsas səbəblərindən biri də ustad Şəhriyarın özüdür, o, Nizami, Mövlanə, Hafiz, Sədi, İrəc, Etisami, Mirzadə Eşqi və digər şairlərdən etdiyi iqtibas və nəzirələrin başlanğıcında həmin müəlliflərin adlarını çəkdiyi halda, onu bu qəzəli yazmağa ruhlandıran sənətkarın adını çəkmir. Şəhriyarın verdiyi izaha görə, o, bu qəzəlin çap variantını əldə edə bilmədiyinə görə onun şifahi variantından bəhrələnib, ola bilsin ki, bu da onda qəzəlin Seyid Əzim Şirvaniyə məxsus olduğuna şübhə yaratdığı üçün şair onun adını çəkməyib. Hətta qəzəlin Seyid Əzim Şirvaniyə deyil, Nişat Şirvaniyə məxsus olduğunu iddia edənlər də vardır [7]. Şəhriyar yaradıcılığına

dərindən bələd olan tədqiqatçı Əsgər Fərdi, ümumiyyətlə, “tərsa balası” hadisəsinin Şəhriyarın öz başına gəldiyini və əsərin də məhz bu hadisədən sonra meydana çıxdığını iddia edir. Amma şeirin yazılı və çap variantı əldə olmasa da, şeirdəki obrazların, söz və ifadələrin Şirvaninin digər şeirləri ilə müqayisəli təhlili deyilənlərin həqiqət olduğunu sübut edir. Şeirin dillərdə gözən ilk beytləri belədir:

Getmə tərsa balası, mən də sənə sayə gəlim,
Dəməninəndən yapışım mən də kəlisaya gəlim...
Ya sən islami qəbul eylə, mənim dinimə gəl,
Ya da təlim elə mən məzhəbi-İsayə gəlim!

Seyid Əzimin başqa məşhur şeirlərindən birində də biz eyni qafiya, eyni obrazlar, eyni məzmunu görürük:

Etmişəm tövbə əgər bədövü tərsadən mən,
Keçmişəm deyrü kinişt ilə kəlisadən mən,
İçmişəm badeyi-rəngin xümi-İsadən mən,
Olmuşam indi xəbər badeyi-mövladən mən,
Meyi-mövladən elə sağəri sərsar bu gün. [3, s.7]

Göründüyü kimi, şeir həm məzmunca, həm də obrazlar baxımından “Getmə tərsa balası...” qəzəlinə yaxındır. Hər iki şeirdə ideya-məzmun və bədii-estetik quruluş, təşbih və metafora ortada eyni dəsti-xəttin olduğunu göstərir. Yaxud Şeyx Sənanla bağlı fikrin Seyid Əzimin onlarla qəzəlinə təkarlandığını görə bilərik. Məsələn:

Gördü həq pərtövünü düxtəri-tərsadə əyan,
Nə məzəmmət eləyim eşqdə mən Sənani. [3, s.273]

Seyid Əzimin bir çox şeirləri var ki, onların ritmindən, qafiya sistemindən, daxili strukturundan istifadə edilməklə Şəhriyar tərəfindən məzmunca tamamilə fərqli nümunələr yaradılmışdır. Məsələn, şairin “İman müştərisi” adlı şeiri Seyid Əzim Şirvaninin “Aparır” rədifli bir qəzəlinin aşağıdakı beytinin təsiri ilə meydana gəlsə də, məzmunca tamamilə başqa bir ideya-mahiyyət kəsb edir. Seyid Əzim yazır:

Ey kaman qaşlı, məni yarələdi qəmzən oxu,
Zülfünü bas yarama, qoyma məni qan aparır. [2, s.210]

Şəhriyarın ictimai mənə kəsb edən şeirində isə həmin sözlər və ifadələr tam real bir səhnəni əks etdirir:

Anama söyləyin oğlun yəxılıb səngərdə.
Tellərin bas yarama, qoyma, məni qan apara.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan ədəbiyyatında eyni bədii-estetik platforma üzərində ictimai-siyasi şeirdən məhəbbətə və əksinə keçid tez-tez baş verir. Məsələn, Seyid Əzim Şirvaninin məhəbbət haqqında yazdığı “Bəlayi-eşqə düşdün, ey büti məhparə, səbr eylə” adlı məşhur bir müxəmməsini Mirzə Ələkbər Sabir çox ustalıqla “Bəlayi fəqrə düşdün razı ol, biçarə, səbr eylə” adlı sarkazm üzərində qurulmuş satirik şeirə çevirmişdir.

Seyid Əzim Şirvaninin Şəhriyar yaradıcılığına təsiri indiyədək əsasən onun türkcə yazdığı şeirlər müstəvisində təhlil edilmişdir ki, bu da əksərən farsca yazmış şeir üzərində klassik Azərbaycandilli ədəbiyyatın təsirinin miqyasını tam müəyyənləşdirməyə imkan vermir. Doğrudur, ədəbi cərəyanlar və dinə münasibət baxımından bu iki sənətkar arasında ciddi fərqlər vardır; məs: Məhəmmədhüseyn Şəhriyar romantik, Seyid Əzim Şirvani XIX əsr realist ədəbiyyatın nümayəndəsidir, Şəhriyarın şeirlərində sufizm özünü tez-tez büruzə verdiyi halda, Seyid Əzim Şirvanidə panteizm elementləri xüsusilə güclüdür. Şəhriyar sufizminin alt qatında daha çox Hafiz poeziyası durur və o, şeirlərini tez-tez “lisanül-qeybin” sufi dünyagörüşünü ifadə edən “هرگز نمیرد ان که دلش زنده شده به عشق” (Qəlbi eşq ilə dirilən heç vaxt ölə bilməz) misrası ilə bitirir. “Mərhum Mirzadə Eşqini yad edərkən”[2, s.365], “Səhənd və şeiri-azəri”[3, s.365] və s. şeirləri məhz bu məntiqlə yekunlaşır. Seyid Əzim Şirvanidə də eşq “iqtida mənbəyidir”, “Məhəmmədi ərşi-əlayə” qaldıran qüvvədir, “dirəxti-Turdan nida” verən möcüzədir.

Xah Musa dəmanın tut, xah İsa ,ey fəta,
Tərk qıl fironi-nəfsi, eşqə eylə iqtida.
Eşqdir ol quvveyi-cazib ki, xaki-Məkkədən
Etdi cismi-unsuriyyi-Əhmədi ərşəşinə
Eşqdir kim ki, edər vadiyyi-eyməndən xuruş
Eşqdir kim ki, dirəxti-Turdən eylər nida
Ol gədayi-eşq, sultanlıq muradındadır əgər
Kim, diyari-eşqdə afaqə sultandır gəda. [2, s.40]

Məryəm Müşərrəf Şəhriyar yaradıcılığında eşqin üç mərhələsini qeyd edir: “eşqə-fərdi”, “eşqi-mərdomi”, “eşqi-irfani”. Əvvəlki iki mərhələ, eşqi irfaniyə hazırlıq mahiyyəti daşıyır, bu mərhələdə hər şey reallıqdan çıxır, mənəvi və məcazi mahiyyət daşımağa başlayır. “Molanə dər xaneqahe-Şəms Təbrizi” adlı məsnəvisində Şəhriyar yazır:

مستی ما از شراب معنوی است
نقل ما نای و نواى مثنوی است
هدیه ما اشک ما و عشق ما
عشوه ابروی او سرمشق ما [5, s.125, 712]

(Bizim məstliyimiz mənəvi şərabdandır,
Bizim noğulumuz məsnəvi neyi və nəvasındandır.
Bizim hədiyyəmiz bizim göz yaşımız,
Onun qaşının işvəsi bizim baş məşqimizdir.)

Yuxarıda Seyid Əzim Şirvanidən nümunə olaraq verdiyimiz şeirdə də söhbət irfani eşqdən gedir və bu irfani eşqin insanı kamilləşdirərək onu yer qayğılarından ayırması, tanrı dərgahına apara bilməsi önə çəkilir. Bu eşq insanı peyğəmbər məqamından da yüksəyə qaldırır, gəda o eşqin sayəsində sultanlıq muradına yetə bilir. Şəhriyar isə “Karqahi-adəmsazi”, “Eşqi-pak” şeirində həmin eşqin mahiyyətinə

varmağa, onun əsas xüsusiyyətlərini izah etməyə çalışır. Bu eşq sadəcə həqiqətlər içərisində məcazdır, onlar göz yaşından yaranmış gövhərlər kimi bir-birinə oxşasalar da, fərqlidirlər, seçilirlər, bu eşq müjdədir, bu eşq ucalıqdır.

عشق هر چند مجاز است حقیقت بی شمار
گوهر اشک همان و بهمان ممتاز است
مژده قافله گم کرده سرمنزیل عشق
[6, s.125,66] کاین جرس همراه توفیق بلند اوار است

Yəni Seyidin qeyd etdiyi kimi, sultanlıq məqamının Şəhriyar yolu da eşqdən keçir. Amma bu eşq real həyatı eşqi də inkar etmir, onun mərkəzində şair “məni” və onun atəşin məhəbbəti dayanır, onun təxəyyülü məbudla məşuq arasındakı fərqi aradan qaldırır, onları eyniləşdirir və bu halda onlar qəlb və ruhları ilə onu hiss etməyə, təcrübə etməyə başlayır. Romantik şeirdə məşuq aşıq nəzərində müəyyən surətdə təzahür edir, bu isə bütövlükdə məbudun ümumi çöhrəsinin insan çöhrəsinə çevrilməsinə gətirib çıxarır və aşıq onu müqəddəsləşdirir. Seyid Əzimin “Görəndə xaməni ol nəvxətin...” adlı qəzəlindəki məşuq üzündəki ayətlə “zühur edir”:

Çəkər bəyazınə möhrə hənuz mərdumi-çəşm
Ki, ta yaza neçə ayət üzün bəyanında. [2, s.41]
Başqa bir şeirdə isə həmin ayətlər gözəlin simasında konkretləşdirilir:
Kakilin ayəti-“Vəllelyl”di, “Vəşşəms” yüzün,
Sən mənim məktəbi-üşşaqda Quranımsan. [2, s.485]

Şəhriyar isə eşqi “ayineyi-cəmale-əzəl” hesab edir, və ona tamaşa edə bilən göz olmadığını oxucunun nəzərinə çatdırır.

آيينه جمال ازل بود عشق من
[5, s.1253,1391] چشمی نبود تا که تماشا کند کسی
(Əzəl camalın aynası idi mənim eşqim
Kiməsə tamaşa etməyə gözü yox idi)

Şəhriyar yalnız pak eşqin insanı məbuda çatdırdığına inanır, "eşqi-pəlid"in (çirkin eşq) insanı rüsvay etdiyini bildirir.

عشق پلید ماست که رسوایی آورد
[5, s.1253,1391] حاشا که عشق پاک تو رسوا کند کسی
(Bizim çirкли eşqimiz rüsvayçılıq gətirdi
Sənin pak eşqin heç vaxt heç kəsi rüsvay etməz)

Onu da qeyd edək ki, hər iki şair fanatik və mücərrəd islamı, onun qadağalarını qəbul etmir. Onlar islama insan azadlıqlarının tərkib hissəsi, təxəyyülün azad şəkildə qanad çala bildiyi ənginlik, sevgi, məhəbbət aləmi kimi yanaşır və tərənnüm edirlər. İslam adı ilə alver edənləri, islamda təmənnə güdənləri saxtakar, riyakar adlandırırlar və onların behişt təmənnəsini xəyal adlandırırlar. Seyid Əzim Şirvani yazır:

Fəsl-i-bahar ola, mey ola, bir də yar ola,
Adəm həvəs edərmə dəxi xüld bağına.
Saqi, şərab ilə məni sən tərdəmağ elə,

Kimdir baxan bu hahidi-xüskün yasağına. [2, s.43]

Başqa bir qəzəlinə isə şair deyir ki, bu hüsnə eşq olmadan cənnətdə olmağın heç bir faydası yoxdur:

Etməsin zahid mənə təklifi-cənnət kim, mənim

Sənsiz olmaz xatirim xoş rövzeyi-rizvan [2, s.46]

Biz eyni yanaşmanı Şəhriyada da görürük, islam dininə ehtiramla yanaşan, bütün ömrü boyu dinin qayda-qanunlarına ciddi əməl edən şair orada axirət təmənnası ilə ibadət edənləri istehzal şəkəldə hədəfə alır və özünün heç bir təmənnası olmadığını qürurla diqqətə çatdırır:

ما عاسقان بهشت تمنا نمیکنیم

حیف است کز تو جز تو تمنا کند کسی

با حسن جاودان تو کو عشق جاودان

تا در قبال عرضه ، تقاضا کند کسی [5, s.1253,1391]

(Biz aşıqlər behişt təmənnası etmirik,

Heyfdir ki, səndən başqa kimsə səndən təmənnə edə.

Sənin əbədi hüsnündədir əbədi eşq

Sənin tələbinin qarşısında kimsə təklif edir.)

Seyid Əzim Şirvaninin bir rədifinin Şəhriyarın bir neçə şeiri üçün təkanverici qüvvə, ilham mənbəyi olduğu halla tez-tez qarşılaşırıq. Məsələn, Seyid Əzimin xalq arasında məşhur, dini obrazlarla zəngin olan, təxəyyül əlvanlılığı ilə fərqlənən “Bu gecə” rədifli qəzəlinin motivləri ilə Şəhriyar divanında özünü tez-tez bürüzə verir. Bəri başdan deyək ki, müxtəlif adlarla olsa da Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın qəzəllərinin içərisində üç şeir-“Suz və saz”, “Neyi-dəmsaz”, “Pərvanə dər atəş” “Emşəb” (Bu gecə) rədifli ilə bitir. Adı çəkilən şeirlərin hər birində məşuqun aşiqin yanına mehman gəlməsi, onunla həmsöhbət olması və bu görüşün təsiri ilə aşiqin keçirdiyi hisslər təsvir edilir. Seyid Əzim qəzəlinə nikbinlik, yüksək əhvali-ruhiyyə varsa, Şəhriyar qəzəlinə qəm, hüzn, kədər, qəlb yangısı təşkil edir. Şair bu yangıdan zövq alır və onun əbədi olmasını istəyir. Lakin şeirlərin hər birinin daxli quruluşu, süjet xətti prosesin xəyalda baş verdiyini göstərir. Şəhriyar bu görüşü belə təsvir edir:

در چشم تو حوری است بهشتی که نواز

با جام زرفشان و می بیغشم امشب [5, s. s.98,1391]

(Sənin gözündə çalib oynayan bir behişt hurisidir,

Bu gecə qızılı camımla, yalançı meyim var)

Seyid Əzim də təxminən eyni mənzərəni oxucu gözündə canlandırmağa çalışır:

Həmdəmin hur idi, camımda şərabım kövsər,

Mənzil olmuşdu mənə rövzeyi-rizvan bu [2, s. 533]

Ümumiyyətlə, bu paralelləri və müqayisələri çox aparmaq olar, sonda biz görəcəyik ki, ustad Şəhriyarın əsas ilham mənbələrindən biri klassik Azərbaycan şeirinin görkəmli simalarından və maarifçi ədəbiyyatımızın qabaqcıl

nümayəndələrindən olan Seyid Əzim Şirvaninin yaradıcılığı təşkil etmişdir. Onu da qeyd edək ki, Şəhriyar yaradıcılığına Mövləvi, Sədi, Hafiz kimi klassik sənətkarların təsiri, onun Pərvin Etisami, İrəc Mirzə, Mirzadə Eşqi və digərləri ilə yaradıcılıq əlaqələri kifayət qədər araşdırılsa da, Seyid Əzim Şirvaninin onun poetik təfəkkürünün formalaşmasındakı roluna az yer verilib. Halbuki Şəhriyar özü də dəfələrlə etiraf edib ki, onun şeir haqqındakı təsəvvürünün formalaşmasında anasının şifahi və yazılı azərbaycan ədəbiyyatı barədəki bilgiləri mühüm rol oynayıb. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının bu məsələyə diqqəti yönəltməsi, fikrimizcə, çox önəmlidir. Bu həm də Azərbaycan Respublikasının Cənubi Azərbaycanın müasir ədəbiyyatı ilə əlaqələrinin öyrənilməsi üçün vacibdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Nəbiyev Bəkir. “Kəlamın vüsəti” Məhəmmədhüseyn Şəhriyar, Seçilmiş əsərləri, “Avrasiya press”, 2005-ci il, səh 4.).
2. Seyid Əzim Şirvani, Seçilmiş əsərləri. Üç cildə, I cild. Bakı, 1967, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı, səh.210, 740 səh
3. Seyid Əzim Şirvani. Seçilmiş əsərləri. Üç cildə. II cild. Bakı, AVRASIYA PRESS, 2005, səh. 7. 384 səh
4. دکتر مریم مشرف. زندگی و شعر محمد حسین شهریار. مرغ بهشتی، تهران، نشر ثالث، ۱۳۷۲ص. ۲۶۳، ۳۴۲ص
5. محمد حسین شهریار. دیوان شهریار، ۲، تهران، ۱۳۹۱، ص. ۸۶۶.
6. محمد حسین شهریار. دیوان شهریار، ۱، تهران، ۱۳۹۱، ص. ۱۲۵، ۶۶۰ص
7. https://525.az/?name=xeber&news_id=105310
8. <https://edebiyatqazeti.az/news/diger/6159-getme-tersa-balasi>)

ГЮНЕЛЬ ГУЛИЕВА

ВЛИЯНИЕ СЕЙЕДА АЗИМА ШИРВАНИ НА ТВОРЧЕСТВО МОХАММАДГУСЕЙНА ШАХРИЯРА РЕЗЮМЕ

Каким бы новатором ни был великий азербайджанский поэт Мухаммадгусейн Шахрияр, плодотворный период его творчества пришелся на вторую половину XX века, он был так же привязан к классической поэзии, форме и структуре традиционной поэзии, системе образов. . В его газелях ясно проявляются лирика Хафиза и Сади, великолепие Хагани и Низами в его одах, сарказм Гасым-бея Закира и сарказм Мирзы Алекпера Сабира в его притчах и сатирических стихах. Сейид Азим Ширвани был одним из поэтов, оказавших сильное влияние на творчество Шахрияра, особенно сыграло важную роль в формировании внутренней структуры, содержания и образной системы его

газелей, написанных на турецком языке. Влияние Сейида Азима на творчество Шахрияра исследовано на уровне отношения поэта к классическому наследию и литературной традиции, изучены как формальные, так и содержательные особенности этого влияния.

Ключевые слова: Сейед Азим Ширвани, Мохаммад Хосейн Шахрияр, классическая поэзия, газель, стихотворение

Gunel Guliyeva

**SEYYED AZIM SHIRVANI'S INFLUENCE ON MOHAMMADHUSEYN
SHAHRIYAR'S CREATIVITY
SUMMARY**

The great Azerbaijani poet Mahammad Huseyn Shahriyar, whose productive period of creativity fell on the second half of the 20th century, was very attached to classical poetry, the form and structure of traditional poetry, and the system of images, no matter how innovative he was. In his ghazals, the lyricism of Hafiz and Saadi, in his qaseeda, the greatness of Khagani and Nizami, in his allegories and satirical poems, the sarcasm of Qasim bey Zakir, and the irony of Mirza Alakbar Sabir are clearly revealed. One of the poets who had a strong influence on Shahriyar's creativity, especially in the formation of the internal structure and content of his ghazals written in Turkish, and in the creation of the system of images, was Seyid Azim Shirvani. Seyid Azim's influence on Shahriyar's creativity was examined in terms of the poet's attitude to the classical heritage and literary tradition, and both the form and content features of this influence were studied.

Keywords: Seyyed Azim Shirvani, Mohammad Hossein Shahriyar, classical poetry, ghazal, poem

Rəyçi: Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Kərimulla Zəbulla oğlu Məmmədzadə